

PAPER DETAILS

TITLE: MODERN TÜRKİYE TARİHİNİ DÖNEMLENDİRME MESELESİ

AUTHORS: Demo Aslan

PAGES: 65-81

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/164041>

Modern Türkiye Tarihini Dönemlendirme Meselesi*

Periodization Issue of History of Modern Turkey

Demo Ahmet ASLAN**

Özet: Modern Türkiye tarihinin hâkim kronolojik dönemlerine bakarsak eğer, çoğunlukla devlet ya da hükümet başkanlarının iktidar sürelerinin esas alındığını görürüz. “Devletlûları” önceleyen böyle bir paternal dönem kavramsallaştırması, “Türk tarih yazıcılığında patrimonial bir bilinçaltı mı var?” sorusunu akla getirmektedir. Çünkü siyasal tarih alanında değil sadece, yer yer Cumhuriyet dönemine ait toplumsal, iktisadi ve askeri tarih çalışmalarında da gözlemleyebileceğimiz böyle bir yaklaşım, Weber’in patrimonializm kavramından hareketle, padişahın ya da merkezi siyasal otoritenin aşkın iktidarını önceleyen Osmanlı çalışmalarından miras kalmış bir alışkanlık olabilir. Nitekim Türk tarihçiliği, “güçlü devlet geleneği”ni vurgulayan hayli zengin bir literatüre sahiptir. Bu makalede, modern Türkiye tarihi yazıcılığında zaman zaman görülen paternal ve monolitik geçmiş zaman algısı, yukarıdaki argümandan hareketle sorgulanmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Modern Türkiye Tarihi, Devlet Adamları, Patrimonializm, Dönemlendirme

Abstract: The dominant chronological periodization of the history of Modern Turkey is commonly based on the power time of the leaders. Such paternal period conceptualization giving priority to “statesmen”, brings the following question to the mind: “Is there a patrimonial sub-conscious in Turkish historiography?” That’s because not only in the area of political history, such approach also observable in social, economical and military history studies of Republican period can be a custom inherited from Ottoman studies giving priority to excessive power of sultans or central political authorities with reference to Weber’s concept of patrimonialism. Hence Turkish historiography has a rich literature emphasizing “powerful state tradition”. Based on the above mentioned argument, paternal and monolithic past perception is questioned in this article which is occasionally visible in historiography of modern Turkey.

Keywords: History of Modern Turkey, Statesmen, Patrimonialism, Periodization

* Bu makale, 25-27 Haziran 2014 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi’nce düzenlenen, III. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu’na sunduğumuz sözlü bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

** Dr., Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü. E-Posta: demoahmet@ankara.edu.tr

Giriş

Uzun bir tarihsel oluşumun analizine girişecek herhangi bir tarihçi, ele alacağı coğrafyadaki makro zamanı, ya “süreklilik” temasını ya da “kopuş” kertelerini esas alarak çeşitli dönemlere ayıracaktır. Bunu yapmıyorsa eğer, kendisinden önceki tarihçilerce genel kabul görmüş dönemlendirmelere başvuracaktır ki, böyle bir girişim her tarihçi için gerekli ve kaçınılmaz bir zorunluluktur (Özel, 2009: 91-92). Tarihi dönemlere ayırmak, ele alınan o makro zaman dizini içinde bir takım anlamlı bütünlüklere ya da karakteristiklere sahip alt kronolojik bağlamların ortaya çıkmasını sağlar. Bu bağlamlar, modern zaman görüşüne sahip bir tarihçiye, ele aldığı coğrafyadaki “değişimi”, “değişimin hızını”, “değişimin neden sonuç ilişkilerini”, daha rahat analiz edebilme imkânı tanır; dönemlere ayırmanın böyle bir işlevsel yanı vardır. Böylece tarihçi, ele aldığı siyasi ya da toplumsal formasyondaki değişken ya da değişkenler kümesinin, farklı dönemlerde geçirdiği kırılmalara bakarak, bu değişkenler hakkında genellemelere gider, bütünlüklü sonuçlara varır. Elbette her dönemlendirme girişimi, belirli bir derecede öznellik taşıyacaktır. Çünkü yapılan her dönemlendirme, nihayetinde “bir kavramsallaştırma, bir üst dil inşa etme, dolayısıyla bir yorumlamadır” (Özel, 2009: 92). Bu da hakikatle kurduğumuz alışverişte kullandığımız yöntem ve bilme biçimimizin bir sonucudur aslında. Sözgelimi XIX. yüzyıl, kimi tarihçiler için 1789 Fransız Devrimi’yle başlayıp 1917’deki Bolşevik Devrimi’yle biten, kimileri için 1918’de I. Dünya Savaşı’yla ya da 1945’te II. Dünya Savaşı’yla sonuçlanan, kimilerine göreyse 1929’daki Büyük Ekonomik Bunalım’la biten, “uzun” bir yüzyıl olmuştur (Boztemur, 2001: 58).¹ Nitekim Birleşik Amerikalı “tarihçi Charles Maier, zamanın hem kavranış biçimi açısından hem de tahsis terimleri açısından politik bir şey olduğunu ileri sürer” (Rosenau, 1998: 127). Nasıl ki tarihte herhangi bir olayın başlangıç ve bitiş noktasını saptamak, tarihçinin o olaya ilişkin algı ve ideolojisiyle belirlenebiliyorsa, aynı belirlenme, dönemlendirme yaparken de geçerli olabilmektedir (Ergüt, 2010:2-3)²

¹ Aynı görecelilik, XX. yüzyılı saptarken de karşımıza çıkabiliyor. Mesela Eric Hobsbawm’a göre XX. yüzyıl, 1900’de değil de 1914’te, yani I. Dünya Savaşı’yla başlar, 1991’de Sovyetler Birliği’nin çökmesiyle biter; bu yıldan sonra ise yeni bir yüzyıl başlar. O nedenle bu yüzyıla o, *Kısa 20. Yüzyıl* demiştir. Hobsbawm için “kısa” olan XX. yüzyıl, Giovanni Arrighi gibi bir başka sosyal bilimci için ise, “uzun” bir bağlamdan mütalaa edilebilmiştir; nitekim konuyla ilgili kitabına, *Uzun 20. Yüzyıl* adını vermiştir. Özetle tarihçi, kendi paradigması ve sorunsalı içinden bakınca, böyle özne, fakat tutarlı ve anlamlı dönemlendirmelere gidebilir (Ergüt, 2010: 3).

² Dahası söz konusu algı ve ideoloji, tarihçinin bir vatandaş olarak içinde yaşadığı verili anın sorunları tarafından da kuşatılmıştır. Bu yüzden tarihçi, tarihteki bir olgu ya da olaya, 1960’ların politik ve düşünsel atmosferinde başka, bugünün politik ve düşünsel atmosferinde ise başka bir gözle bakabilir; aynı olgu ya da olayın, farklı

Buradan hareketle, geçmişe dair yaptığımız dönem kavramsallaştırmaları tartışmalara açıktır. Üstelik tartışmaya açık olan sadece kavram ya da kavramsallaştırma biçimlerimiz de değildir. Dönemlerimizin kronolojik sınır, bağlam ve içeriği de buna dâhildir (Özel, 2009: 92).

Modern Türkiye tarihi yazıcılığında başvurulmuş dönemlendirmeler ya da dönem kavramsallaştırmaları, siyaset bilimci Süleyman Seyfi Öğün'ün (2014) de ifade ettiği gibi, genelde siyasal iktidarı elinde bulunduran kişiler esas alınarak yapılmaktadır. Aslında bu, antik Yunan tarihçilerinden beri siyasal zamanı dönemlendirmek için başvurulmuş, en kolay ve en anlaşılır yöntemlerden biridir; ilk defa Aydınlanma döneminde eleştiriye uğrayan “büyük adamlar”a dayalı tarih anlatısının bir sonucudur, denebilir. Aydınlanma'nın önde gelen düşünür ve tarihçilerinden Voltaire, XIV. Louis dönemini ele aldığı çalışmasında, amacının kralın hayatını değil, dönemin insan zihniyetinin tarihini yazmak olduğunu söylemişti (Sönmez, 2010: 25-26). Bizde “Atatürk dönemi”, “İnönü dönemi” ya da “Menderes dönemi” gibi başlıklar altında yapılan çalışmalara şöyle bir baktığımızda, modern Türkiye tarihinin akademik ve popüler edebiyatının devlet başkanları ya da başbakanlar gibi “devletlülari” ya da “siyaset ulularını” odağı alan bir dönemlendirme anlayışına sahip olduklarını görürüz (Öğün, 2014). Sadece siyasal tarih yazınında mı durum böyledir? Akademide zaman zaman yapılan ekonomik, toplumsal ve kültürel tarih çalışmalarında da gözlemleyebileceğimiz böyle bir yaklaşım, “Acaba, Türk tarih yazıcılığında patrimonial bir bilinçaltı mı var?” sorusunu, ister istemez akla getirmektedir. Şüphesiz ki hemen burada siyasal tarihin; iktisat tarihi, askeri tarih ve kültürel tarih gibi diğer tarih dalları üzerindeki hegemonyasından bahsedilebilir ve onun öznelinin diğer tarih dallarının öznelini silikleştirdiğinden, dolayısıyla diğer dalların dönemlerini bile vesayeti altına alabildiğinden söz edilerek; konu, Yeni Tarihçilerin argümanlarına kadar getirilip bağlanabilir. Nitekim Yeni Tarihçilerden Warren Susman, XX. yüzyıldaki Amerikan toplumunun dönüşümünü ele aldığı kitabında, “1930'ları anlamak için Mickey Mouse, Franklin Roosevelt'ten daha önemli olabilir” demişti. Hepimizin bildiği gibi Yeni Tarihçiler, siyasal tarihin hiyerarşik üstünlüğünü olduğu kadar, onun özne olarak devletlülere tanıdığı ayrıcalığı da reddediyor; tarihteki anlamı, büyük ölçüde toplumsal olana yerleştiriyor; gündelik hayatta sıradan gibi görünen, bu zamana kadar hiç

zamanlarda farklı yönlerini öne çıkarabilir. İtalyan düşünür Croce'nin, “her tarih, çağdaş tarihtir” derken kastettiği şey budur (Ergut, 2010: 3).

sorgulanmamış şeyler üzerinde duruyorlar (Rosenau, 1998: 118).³ Evet, siyasal tarihin diğer tarih dalları üzerinde kurduğu vesayetin bunda bir etkisi vardır şüphesiz. Ancak biz, “güçlü devlet geleneği”ne dayalı tarihyazımımızın (Dinler, 2009), “devletlû”ları esas alan dönemlendirme anlayışını da bir şekilde belirlemiş olabileceğini düşünüyoruz. Bu yazıda, modern Türk tarih yazıcılığında yer yer gördüğümüz bu dönemlendirme yaklaşımını, serbest bir vezinle sorgulamaya çalışacağız.

Patrimonyal Optik

Modern Türkiye tarihinde yaşanan siyasi, iktisadi ve toplumsal ‘anomaliler’, çoğu kez Osmanlı’dan miras alınan güçlü/ ceberut devlet geleneğine bağlanarak açıklanmaya çalışılır. Özetle denir ki; devlet, geç dönem Osmanlı’dan erken Cumhuriyet Türkiye’si’ne uzanan tarihsel süreçte, toplumu bürokratlar aracılığıyla Batılılaştırmaya çalışırken, toplumsal alanda mutlak bir hâkimiyet kurmuştur. Neticede toplum, Batı’daki gibi devletten özerkleşip kendi taleplerini dile getirebilen “sivil” bir hüviyet kazanamadığı gibi, bu güçlü devlet geleneğini yeniden üreten, edilgen bir topluluğa dönüşmüştür (Dinler, 2009: 17). Dolayısıyla, modernleşme tarihinin değişim/ dönüşüm sürecinde de ciddi bir rolü olmamış/ olamamıştır. Güçlü devlet geleneği yazınımızın önde gelen sosyal bilimcilerinden Metin Heper’e göre, modern Türkiye tarihinde devletten bağımsız bir orta sınıf gelişmemiştir çünkü (Heper, 1974: 51).⁴ Böyle bir anomalinin temel nedeni Osmanlı’nın Batı’dan farklı, kendine özgü bir tarihsel modele sahip olmasıydı. Devlet, ceberutluğunu patrimonyal niteliğinden alıyordu; her ne kadar Cumhuriyet’le beraber laik bir modernleşme serüveninden geçmiş olsa da bu geleneğini sürdürmüştü (Dinler, 2009: 17-20). Tıpkı geleneksel çağda olduğu gibi, toplum üzerindeki patronajını korumuş; bu defa, Batılı ve laik değerler doğrultusunda onu eğitip dönüştürmeye çalışmıştı.

Max Weber’e dayanarak Osmanlı devlet yapısının “patrimonyal” bir niteliğe sahip olduğunu ileri süren Halil İnalcık’a (1994) göre padişah, siyasal ve ruhani iktidarı

³ Elbette ki geçtiğimiz yüzyılın tarihyazımında, siyasal tarihin hegemonyasına karşı ilk itiraz, Yeni Tarihçilerden çok önce Annales Okulu’na mensup tarihçilerden gelmiş; maddi kültürü ve gündelik hayatı öne çıkararak, toplumsal tarihin öneminin altını çizmişlerdi (Iggers, 2003: 51-65).

⁴ Şunu da belirtmeden geçmeyelim ki Metin Heper, patrimonyalizmin Osmanlı/Türk siyasal ve toplumsal yapısını inceleyip anlamak için yararlı bir kavramsal kategori olduğunu söyler; yoksa, başlı başına bu tarihsel yapıyı belirleyen tek etmenin patrimonyalizm olduğunu ileri sürmez (Heper, 1979: 111).

kendi kişiliğinde toplayarak, mutlak patrimonyal hükümdarlığın tipik bir örneğini sergilemişti (Dinler, 2009: 19). Padişahın bu patrimonyal gücü, İnalıcık'ın dönem kavramsallaştırmasıyla, Osmanlı "klasik çağı"nın XVI. yüzyılında zirvesine çıkmıştı. Bu güç, o kadar mutlak ki, sadece mülk ve tebaayla sınırlı değildi. İmparatorluk'ta bir sanat eserinin "makbûl ve mu'teber" sayılması bile, ancak padişahın iltifatına bağlıydı (İnalıcık, 2005: 15). Ülke ve devlet, kurumsallaşmanın zayıf olduğu böyle bir merkezîyetçi yapıda, yöneticinin özel mülkü sayılıyordu. Yönetilenler ise merkezi otoriteyi "devlet baba" olarak görüyorlardı. Hukuksal sınırlamalar olsa bile, rical-i devletin takdir yetkisi son derece genişti; devlet örgütü, onların kişisel amaçları doğrultusunda kullanılabilirdi (Heper, 1979: 110-111). Yukarıdaki patrimonyal toplumsal yapıyı açıklamaya dönük bir başka kavram çifti de Şerif Mardin'in Edward Shils'ten devşirerek işlerliğe soktuğu "merkez-çevre" anahtarıdır (Mardin, 2003: 35-77). Buradaki temel argümana göre ise, Osmanlı'da devlet (merkez) ve toplum (çevre) arasında, Batı'daki gibi uzlaşmaya dayalı yasal bir sözleşme gerçekleştirilmemişti. Osmanlı/ Türkiye tarihi boyunca toplum, devletin denetim ve kontrolü altına alınmaya çalışılmıştı (Dinler, 2009: 21). Bu nedenle ülkenin önde gelenleri, Batı'daki gibi tüccarlar değil de siyasal iktidarı elinde tutan devletlular olmuştu (Mardin, 2003: 41). Güçlü devlet geleneği yazınına göre baskıcı devletin istikrarı, siyasal sisteme örgütlü bir katılımı değil, pasif bir kitleyi gerektirdiğinden, toplumsal öğeler modernleşme serüveninden özne olarak dışlanmıştı (Dinler, 2009: 29). Böyle olunca, toplum ve onu oluşturan sınıfsal öğeler, modern Türkiye tarihinin kronolojik matrislerinde belirleyici tarihsel özneler olarak karşımıza çıkamamışlardı.

Halbuki başta Avrupa'da olmak üzere, XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra modern devlet, içeride kitlesel dışarıda ise karmaşık ilişkiler ağı çerçevesinde büyümüş, devleti saran politik toplum ise daha sofistike bir yapı kazanmıştı. Hele alt ve orta sınıfların politikaya dâhil olmasıyla, önceleri seçkinlere ait olan formel siyaset alanı demokratikleşmiş, birden çok toplumsal özneyle sahip olmuştu. Bu yapısal gelişmeler bir süre sonra, feodal çağın dini ve siyasi olaylarını ele alan, özne olarak ise yönetici sınıfı (kral, aristokrat ve ruhban) önceleyen geleneksel tarihyazımının karşısına bilim olan tarihi çıkardı. Bundan böyle tarihsel olguların yapıcısı, önderler ya da yöneticiler değil, toplumsal ve ekonomik güçlerdi (Tekeli, 1998: 30). Fransa'da Annales Okulu'na mensup tarihçiler, "büyük adamları" merkezi bir konumdan çıkartarak, geçmiş anlatısını önemli ölçüde sivilileştirmişlerdi. Bugün modern Fransa

gibi anti monarşist siyasal kültüre sahip bir ülkenin dönemlerine bakarsanız, (Napolyon bir tarafa, o sadece kendi ülkesini değil, Fransız Devrimi'nin rüzgârını arkasına alarak, tüm Avrupa kıtasını etkilemişti) kudretli devlet başkanlarından ziyade, sürekli kesintiye uğramış cumhuriyetlerin esas alındığını görürsünüz; I. Cumhuriyet, II. Cumhuriyet, V. Cumhuriyet gibi (Price, 2012)... Benzer şeyi, Birleşik Amerika tarihi için de söyleyebiliriz (Jenkins, 2007; Grant, 2012); “katılımcı kültür” tipinin gelişkin, “uyruklu bağ”ın ise zayıf olduğu bu ülkede vatandaşlar, idareye ve polise karşı öteden beri kuşku içinde olmuşlardır. Bunun sebebini, vaktinde Amerikalı sömürge halkların İngiliz yönetimine başkaldırmış olmalarına (Duverger, 1995: 91) ve “ataerkil baba figürü”nü üretebilecek monarşi geleneklerinin olmamasına bağlayabiliriz. Birleşik Amerika tarihinin özellikle XX. yüzyıla ait hâkim dönemlerine şöyle kaba bir şekilde baktığımızda, başkanlarından ziyade -ki görev süreleri, dönemlendirme yapmaya yetmeyecek ölçüde kısadır- temel haklar konusunda kadın ve siyahların verdikleri mücadelelerin öne çıktığını görürüz.

Türkiye’de ise Öğün’ün de haklı olarak vurguladığı üzere, modern zamanlarda ortaya çıkan vatandaşın, siyasal yaşamın bir öznesi haline gelmesine rağmen, üstelik bu özneleri eşitlikçi bir düzleme yerleştirmiş radikal bir Cumhuriyet sürecinden geçilmiş olmasına rağmen, akademik tarihçiliğin hala seküler-demokratik liderlere atıfla dönemlendirme yapıyor olması düşündürücü değil midir? (Öğün, 2014). Osmanlı XIX. yüzyılının ortalarını, artık padişahlarla (Sultan Abdülmecit ya da Sultan Abdülaziz Dönemi gibi) değil de bir politik zihniyete tekabül eden “Tanzimat” başlığı altında dönemlendiriyor olmamızın nedenlerinden bir tanesi de bu olsa gerektir. Çünkü padişahlar geri plana düşmeye başlamış, modern kurumlar iyiden iyiye ön plana çıkmıştır. Tanzimat, tıpkı ulus devletler gibi Osmanlı İmparatorluğu’nda hukuku türdeşleştirmeye, cemaatlerin önemini azaltmaya, eşitliğe dayalı bir vatandaş yaratmaya çalışmıştı; evrensel nitelikteki kanun ve vatandaşlık olgusu, Türkiye’ye ilk defa bu dönemde girmişti (Keyder, 2004: 12). Buna rağmen yine de tarih yazıcılığımızda, Tanzimat döneminin kapanışını ya da üst zaman sınırını, dönemin önde gelen reformcularından Âli Paşa’nın 1871’de ölümüyle sonlandırabilmişizdir (Öztuna, 2006: 80). Modern siyasal tarihin öznesi artık padişahlar değil, bürokratlar olduğu için. Patrimonyal siyasal otorite, bürokrasinin eline geçmeye başladığından, dönemlendirmemizin kırılma noktasını artık padişahların saltanat süreleri değil, döneme damgasını vuran “bürokratik seçkinler” belirlemektedir. Klasik Osmanlı

toplumsal formasyonunun patrimonyal özellikleri, modern Türkiye tarihinde de yansımaları bulmuş; “bürokratik seçkinler”, toplumun sosyo-ekonomik farklılaşmasına engel olmuşlardı (Heper, 1979: 113). Bu anlamda modernleşme, yönetilenler katında bir değişikliğe neden olmamıştı. Öyle ki merkez, politik toplumun en önemli ajanı olan I. Meşrutiyet Meclisi’nin parlamenterlerine bile umursamaz bir tutum takınmış; Sultan II. Abdülhamit ise patrimonyalizmin klasik bir yöntemine başvurmuştu (Heper, 1979: 115).

Erken Cumhuriyet dönemine gelince, patrimonyalizmin en temel özelliklerinden biri olan kişiselilik ilkesi, idari yapının önde gelen özelliklerinden biri olmaya devam etmişti (Heper, 1979: 117). Her ne kadar biz, 1923-1946 arasında “Tek Parti Dönemi” olarak kavramsallaştırsak da, kabul etmek gerekir ki Cumhuriyet Halk Partisi’nin kurumsal kimliği ve etkisi/ belirleyiciliği, Atatürk ve İnönü gibi paternal özelliklere sahip liderlerin gerisinde kalmıştı. Bir karşılaştırmaya gitmek gerekirse, 1917 Ekimi’nde Çarlık Rusya’sında gerçekleştirilen devrim, hem Sovyet tarih yazınında hem de çağdaş dünya tarihçiliğinde “Bolşevik Devrimi”, “Ekim Devrimi” ya da “Rus Devrimi” (sonuncusu, 1905 Devrimi için de kullanılır) şeklinde zikredilirken, Türkiye’de gerçekleştirilen devrim ise “Kemalist Devrim” ya da “Atatürk Devrimi” şeklinde de kavramsallaştırılabilmektedir.⁵ Dikkati çeken bir husus, Rusya’daki devrim, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (Bolşevik) nin lideri Lenin’in adıyla anılmaz; ‘Lenin Devrimi’ şeklinde ise hiç kavramsallaştırılmaz. Buna mukabil Türkiye’de devrim, neredeyse tamamen liderle bütünleştirilir. Özellikle “resmi tarih”in ders kitaplarından biliyoruz ki, Milli Mücadele’de elde edilen zafer, bir kadro ya da toplumsal tabanı olan bir örgüt hareketinden ziyade, “paşa” ve “gazi” gibi paternal unvanlara sahip bir liderin karizmasının/ dehasının sonucu olarak işlenmiştir. Bu teze dönük eleştirisinde E. J. Zürcher, Milli Mücadele’de İttihatçıların oynadığı rolün altını kalın bir şekilde çizerek, modern Türkiye tarihindeki bu evreyi, 1908’de iktidara gelen Jön Türklerin bir alt dönemi şeklinde görmüştür (Zürcher, 1995: 10). Eğer Atatürk olmasaydı, Milli Mücadele’yi yürüten lider kadronun zaferden sonra laik bir Cumhuriyet perspektifi olur muydu? Bu, gerçekten cevaplandırması oldukça zor bir sorudur. Şimdilik şu kadarını söyleyebiliriz ki, Atatürk’ün modern Türk tarihinin bu evresinde “cumhuriyetin kurucu

⁵ Aslına bakılırsa Türkiye’nin bu tarihsel süreci, Atatürk’ün döneminde bile çoğunlukla “Türk İnkılâbı” şeklinde tabir edilmiş; devrimi liderle bütünleştiren kavramsallaştırmalar, 1960’lı yıllarla beraber yaygınlık kazanmıştır (Karataş, 2012: 12-13).

babası” olarak oynadığı karizmatik rol tartışılmazdır. Dolayısıyla literatürde “Atatürk dönemi” şeklinde yapılan kavramsallaştırmaların bir karşılığı olabilir; fakat, çok partili hayata geçişle birlikte, siyasi iktidar iyiden iyiye topluma (vatandaşlara) yayılmasına rağmen, hala başbakanlara gönderme yaparak Cumhuriyet’in siyasi geçmişini dönemlere ayırmak, pek de sivil ya da seküler bir tarihçilik anlayışı olmasa gerek. Üstelik Cumhuriyet Türkiye’sinin demokratikleşen siyasi yapısı, Batılı ülkeler kadar olmasa da, toplumsal tabakalaşmasının karmaşıklığı, dünya ekonomisiyle ilişkileri, Osmanlı’ya kadar uzanan siyasi modernleşme tecrübesi, iktidarın oligarşik yapılanma gösterdiği geri ülkelerden farklı biçimde, tek bir adamın kişiliğinde cisimleşmesine müsaade etmemiştir (Belge, 1983: 329). Fakat patrimonyal optikten bakınca Türk demokrasisi, olumlu ya da olumsuz yanlarıyla siyasi liderlerin şekillendirdiği bir olgu olarak görülmektedir. Çok partili hayata geçiş, 27 Mayıs ve 12 Eylül Darbeleri ile 12 Mart Muhtırası, tarihsel, toplumsal ve ekonomik dinamiklerden çok, siyasi liderlerin izlediği politikaların bir sonucu şeklinde mütalaa edilebilmektedir (Heper, 2008: 247).

Monolitik Zaman Algısı

Devletlûyu esas alan dönem kavramsallaştırmasının, siyasi tarih çalışmalarında göreceli de olsa bir karşılığı olabilir. Fakat iktisat, düşünce, askeri ya da toplumsal tarih çalışmalarında böyle bir yaklaşımın nasıl bir karşılığı olabilir; modern Türkiye tarihi yazıcılığında sorgulanmayı gerektiren, monolitik zaman algısı ya da anlayışının bir neticesi midir acaba bu? Üstelik böyle bir anlayış, günümüzde devlet ile vatandaş arasındaki ataerkil iktidar ilişkisine bir yerde meşruiyet kazandırıyor da olabilir. Böyle bir tarihyazımı ve tarih eğitimi, toplumun vatandaşlık idrakini dolaylı da olsa etkileyecektir; sivil inisiyatifin gelişmesini zayıflatarak, devletin otoritesinin dışında da örgütlenebilme kültürüne olumsuz yönde tesir yapabilecektir.⁶

Eğer tarih, insan ve toplumların sadece değişimiyle ilgileniyorsa, tarihsel değişimin hızı, Annales tarihçilerinden beri biliyoruz ki, sadece farklı uygarlıklar

⁶ Böyle bir tarihyazımı ve hele hele tarih eğitimi, Cumhuriyet’in siyasi kültüründeki “uyrukluk bağı”nın gereğinden fazla yoğunlaşmasına yol açabilir. “Uyrukluk kültürü”nde siyasi sistemin üyeleri, sistemin varlığından haberdar olsalar bile, ona karşı pasif bir yöneliş içindedirler. “Bir anlamda, sistem onların dışındadır. Sistemden birtakım hizmetler beklemekte ya da vergilerin artmasından korkmaktadırlar ama, sistemin işleyişi üzerinde önemli bir değişiklik yaratabileceklerini de pek düşünmemektedirler. Katılımcı kültürdeyse aksine, yurttaşlar değişik yollardan, seçimlerle, gösterilerle, dileklerle, baskı grupları kurmakla v.d. sistemin işleyişi üzerinde bir etki yapabileceklerine inanırlar” (Duverger, 1995: 89-90).

arasında değil, her bir uygarlığın kendi içindeki bölmelerde bile çoğul ve farklıdır; yani tek bir tarihsel zaman yoktur. Zaman, göreceli ve çok katmanlıdır. Fernand Braudel'e göre bir coğrafi mekân olarak Akdeniz'in toplumsal ve ekonomik bölmelerinde ağır ilerleyen bir zaman, siyasal bölmesinde ise hızlı akan bir zaman vardır. Bir başka Annales tarihçisi Jacques Le Goff da bunun altını çizmiş; ortaçağda tüccarın zamanıyla, ruhbanın zamanının farklılığına dikkatleri çekmişti (Iggers, 2003: 51, 57).⁷ Siyaset ve kültür arasındaki ritim veya hız farklarını Osmanlı tarihinde de gözlemleyebiliriz. Egemen tarihyazımının XVII. yüzyıla sonlandığı “klasik çağı”, Osmanlı'nın otantik estetik değerlerden biri olan Divan Müziği'nde (ya da başka bir kavramsallaştırmayla Klasik Türk Müziği'nde), XIX. yüzyıldaki Dede Efendi'ye kadar götürebiliriz (Öztuna, 1987).⁸ Bu yüzyılın ikinci yarısında Hacı Arif Bey ve ardından gelen Şevki Bey'le birlikte, müzikte yepyeni bir dönem başlar; Osmanlı müziği ağır, kuramsal havasından çıkar, şarkı formu üzerinden kendini icra edip halka inmeye başlar ki, erken Cumhuriyet dönemi popüler müziğinin tarihsel kaynaklarını burada arayabiliriz (Aksoy, 2008: 260-276). Yani diyebiliriz ki siyaset bölmesinin değişim hızıyla, kültürel bölmenin değişim hızı bir ve aynı değildir. Bunu derken post-modernistler gibi, merkezi kurguya sahip bütünsel ya da bütüncül bir tarih yaklaşımına meydan okuyor değiliz, elbette.

Siyasal hayatın ritmiyle, bırakalım toplumsal hayatı, bazen bilim ve teknolojiye gelişmelere bağlı olarak, askeri hayatın ritmi bile farklılaşabiliyor. Mesela bizde “Türk Havacılık Tarihi”ni ele alan bir çalışmanın, başlı başına kendisini Atatürk dönemi (1923-1938) ya da İnönü dönemi (1938-1950) başlıkları altında sınırlandırması ya da kendisini bu alt dönemlere ayırması, ne kadar anlamlı olabilir? Üzerinde durmağa değer bir konu. Biliyoruz ki (Aslan, 2014) iki dünya savaşı arası dönemde, uçak

⁷ Stanford'a göre: “Aynı yerde bile tek değil, birçok tarihsel olaylar dizisi olduğu; tarihsel fenomenlerin kısa, orta ve uzun döngülerde bir Bach füğündeki melodilerde olduğu gibi birbirine örülü ve örtüşen bir şekilde meydana geldiği kıymetli içgörülerdir. Eski moda öyküleme bir olay dizisindeki olayları bir zaman ölçeği boyunca birbirleriyle ilişkilendirirdi. Braudel tarihin bir hızda değil, aynı anda bin hızda hareket ettiğine işaret etmekte haklıdır” (Stanford: 2013: 9).

⁸ Yılmaz Öztuna, Dede Efendi için “klasik ekolün bir san'atkârı sayılabilir” der ve ekler: “Ancak musiki tarihimizi daha iyi inceleyebilmek için daha etraflı bir tasnife gidilerek ‘neoklasik’ saymak da mümkündür. Klasik musikimiz, İtrî ile zirvesini bulmuş, XVIII. asır boyunca bu yolda gidilmiştir. 1785'e doğru Üçüncü Selim Ekolü başlar. Klasik Ekol ile Neoklasik Ekol arasında bir geçiş dönemidir. İsmail Dede, Üçüncü Selim ekolünün genç dâhisidir. (...) Dede ile Neoklasik Dönem başlar. Yarım asırlık bir dönemdir. 1850'lerde Arif Bey'in Romantik Ekol'ü başlar. 1850'lerden itibaren Neoklasik Ekol'le Romantik Ekol, yan yana yürür. (...) Sonunda neoklasik bestekârlar gittikçe azalır”. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Hacı Arif Bey'in temsil ettiği Romantik Ekol ve bu ekolün temel formu olan “şarkı” giderek hâkimiyet kazanır (Öztuna, 1987: 45-46).

teknolojisinde meydana gelen gelişmeler, Türkiye'nin hava sahası güvenliğini tehlikeye düşürmüştü; bu tehlike karşısında Cumhuriyet ricali, modern havacılığın kat ettiği mesafeyi yakalamak ve ülkenin hava sahası güvenliğini arttırmak için, halkın maddi yardımlarını Türk Tayyare Cemiyeti (sonraki adıyla Türk Hava Kurumu) eliyle örgütlemek zorunda kalmıştı. Atatürk'ün 1938'de ölümünün hemen ardından, devletin denetim ve kontrolü altındaki Cemiyet'in yardım toplama faaliyetlerinde bir değişiklik de yaşanmamıştı. Türk havacılığı, yaklaşan II. Dünya Savaşı'nın belirleyiciliği altındaydı çünkü. Aynı belirleyicilik, diğer ülkeler için de geçerliydi kuşkusuz. O halde Türk havacılığı, dünya havacılığının teknolojik, askeri ve politik gelişmeleriyle, bu gelişmelere kendi maddi olanakları, askeri stratejileri ve dünya siyasetleri çerçevesinde tepki veren devletlûların arasında, her ikisinin etki ve tepkisinden oluşan ayrı bir zaman dizininde, özerk bir yerde akıyor diyebiliriz. Dünyada askeri, stratejik ve teknolojik anlamda bir şey değişmedikçe, bir devlet başkanından (Atatürk) öbür devlet başkanının (İnönü) iktidarına geçilirken havacılıkta değişen bir şey olmuyor. Bu da demektir ki, devlet başkanlarının iktidar süreleriyle, havacılık tarihinin "süreklilik" ya da "kopuş" noktaları, her zaman birbiriyle örtüşmüyor; dolayısıyla, dönemlendirmeler çakışmıyor ya da simetrik olmuyor. O halde iyice soyutlayarak söyleyecek olursak, birbiriyle alış veriş içinde olan ve birbirinden etkilenen, fakat ayrı yataklarda akan farklı zaman dizinleri var. Bu durumda bizim, Türk havacılığının kendisine has zaman dizininden anlamlı kronolojik matrisler, dönemler ve dönem kavramsallaştırmaları yapmamız gerekiyor, devlet başkanlarının iktidar sürelerinden hareketle değil. Donald Quataert, devlet merkezli tarih yazımının ağırlığından kaynaklanan bu dönemlendirme yaklaşımına, Osmanlı maden tarihi üzerine yaptığı çalışmasında haklı bir eleştiri getirmişti. Madenlerin idaresini elinde bulunduran nezaretleri/ bakanlıkları esas alan hâkim kronolojik dönemlendirmelerin Zonguldak kömür havzasındaki ritim ve zamanlamayı devletin belirlediği, dolayısıyla maden tarihini belirleyen asli öznenin devlet olduğu sonucunu çıkarmamıza neden oluyor, demişti (Quataert, 2009: 35-36).⁹

⁹ Madencilik tarihinde, madenlerin idaresini elinde bulunduran nezaretlerin/ bakanlıkların sırasını takip eden hâkim dönemlemeler şöyledir: Hazine-i Hassa 1848-1865, Bahriye Nezareti 1865-1909, Ticaret Nezareti 1909-1920, Maliye Nezareti 1920 sonrası. Quataert, genel kabul gören devlet merkezli bu dönemlendirme yaklaşımına itiraz etmiş; bir nezaretten/ bakanlıktan diğerine geçiş, Osmanlı maden tarihinde dönüm noktası sayılamaz, demişti. Ona göre: "Devlet odaklı yaklaşım, hem değişimin kronolojisini hem de kömür havzasındaki bu değişimin motorunun kim olduğuna dair kavrayışımızı saptırmaktadır. Ayrıca bu tarz bir yaklaşım, yasal düzenlemeleri bir kurallar bütünü olarak değil de koşulların gerçek tasviriyimiş gibi görmemize sebep olmaktadır" (Quataert, 2009: 35-37).

Havacılık ve emek tarihlerinden sonra, şimdi bir de modern Türkiye'nin iktisat tarihinden örnek vererek, makalemizi toparlamaya çalışalım.

Korkut Boratav, XX. yüzyıl Türkiye iktisat tarihini 1908 Meşrutiyet Devrimi'nden 1980'li yılların sonlarına kadar, sekiz döneme ayırarak inceler. Önemli siyasi dönüşümleri de dikkate alarak yaptığı dönemlendirmesinde iktisadi ölçütleri temel esas alır. Cumhuriyet'in ilk yılları olan 1923 ile 1929 arasını "Açık Ekonomi Koşullarında Yeniden İnşa", 1930 ile 1939 arasını ise "Korumacı-Devletçi Sanayileşme" başlıkları altında dönemlendirir. Dikkat edilirse her iki farklı iktisadi dönem de Atatürk'ün devlet başkanı olduğu yıllara tekabül etmektedir. Daha ilginç gelebilecek bir başka dönemlendirmesi ise 1946 ile 1953 arasını, "Dünya Ekonomisi ile Farklı Bir Eklemlenme Denemesi" başlığı altında toplamadır. Hepimizin bildiği gibi, bu dönemin yarısında siyasal iktidar İnönü'nün, diğer yarısında ise Menderes'in elindedir. Boratav'a göre, "1945 sonrasında Türkiye'yi etkisi altına alan uluslararası konjonktürün iktisat politikalarına ve ekonomik gelişmeye yansımaları incelendiğinde görülecektir ki, 1950 yılı, bir dönüm noktası değil"dir. II. Dünya Savaşı sonunda başlamış olan bir sürecin icra ve yönetiminin farklı bir siyasi kadro tarafından sürdürülmesidir; yani siyasal tarihte bir kırılma noktası teşkil eden 1950 senesi, iktisat tarihinde bir sürekliliğe tekabül ediyor. Boratav için siyasi dönüşümlerin ya da iktidar değişikliklerinin iktisadi uzantıları, ancak önemli gecikmelerle sonuç vermektedir (Boratav, 297-298).

Sonuç

İleriki zamanlarda derinleştirilebilir bu kısa hipotetik makaleyi şöyle bağlayabiliriz: Bazı tarihçilerimizin, geçmiş zaman zaman ataerkil ve monolitik biçimde kavramalarına yol açan belirleyici faktörlerden biri, güçlü devlet vurgusuna dayalı tarihyazımı geleneğimizdir. Bunda ülkenin köklü bir monarşi geleneği ve cemaat kültürüne sahip olması, başka bir etken olmuş olabilir kuşkusuz. Ancak bu monarşi geleneğinin patrimonyal bir tarih optiğinden okunması, dönemleme yaparken devletlülara aşkın bir rol vermememize neden olabiliyor. Devletlülara dönük özellikle Osmanlı tarihinde gördüğümüz bu aşkın bakış, Cumhuriyet tarihi yazıcılığımıza da sirayet etmiş görünmektedir. Nitekim Osmanlı tarihi yazıcılığı, uzun bir süre modern Türk tarih yazıcılığı içindeki hâkim konumunu sürdürmüştü; daha yeni bir zamanda ortaya çıkan Cumhuriyet tarihi yazıcılığı ise, Osmanlı tarihi yazıcılığının zihinsel geleneğinin içinden çıkıp gelişmiştir. Nasıl ki Türkiye'de Cumhuriyet devrimiyle beraber

siyasal iktidarın meşruiyet kaynağı millete dayandırılarak rasyonelleştirilmişse, Cumhuriyet tarihinin genel kabul görmüş dönemleri de gözden geçirilerek sivilleştirilmeli/ sekülerleştirilmelidir. Modern Türkiye tarihinin, sosyal bilimlerin farklı kuram ve kavram setleriyle, uluslararası tarihyazıcılığının çağdaş eğilim ve ekolleriyle alışveriş içine girilerek, yeni ve özgün dönem kavramsallaştırmalarına her zaman ihtiyacı vardır; tarihin de bugünden hareketle sürekli yenilenen bir doğası yok mudur zaten? Türk siyasal tarihinin dönemlerini, politik toplumun öznelerinde veya bu öznelerin eylemlerinin anlamlı sonuçlarında, toplumsal tarihin ise, her ne kadar gelişimi bizde zayıf da olsa sivil toplumda aranabilir; hem böyle bir anlayışa dayalı tarih eğitimi, ihtiyaç duyduğumuz katılımcı siyasal kültürü dolaylı da olsa besleyecektir. Aksi halde, devletlûyu esas alan bu patrimonyal dönemlendirme optiğinden geçmişe doğru baktığımızda, Osmanlı/Türk toplumu, deyim yerindeyse eğer, amiri konumundaki devletten ya da devletlûdan sürekli direktif alan bir ‘memur’ gibi görünmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, B. (2008). *Geçmişin Musiki Mirasına Bakışlar*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aslan, D. A. (2014). Tayyare Cemiyeti’nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14/3), 141-150.
- Belge, M. (1983). *Tarihten Güncelliğe*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Boratav, K. (y.t.y.). İktisat Tarihi (1908-1980). S. Akşin vd. (Haz.). *Yakınçağ Türkiye Tarihi (1908-1980)*. Cilt: 1, İstanbul: Milliyet Kitaplığı, 297-380.

- Boztemur, B. (2001). Avrupa'nın Uzun On Dokuzuncu Yüzyılı. *Doğu Batı*, (14), 58-73.
- Dinler, D. (2009). Türkiye'de Güçlü Devlet Geleneği Tezinin Eleştirisi. *Praksis*, (9), 17-54.
- Duverger, M. (1995). *Siyaset Sosyolojisi: Siyasal Bilimin Öğeleri*. Çev., Şirin Tekeli, 4. Basım, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Ergut, F. (2010). "Ele Avuca Sığmaz" Bir Geçmiş İçin Yöntemsel Bir Yaklaşım Önerisi. F. Ergut (Der.), *II. Meşrutiyet'i Yeniden Düşünmek*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1-10.
- Grant, S. M. (2012). *A Concise History of the United States of America*. New York: Cambridge University Press.
- Heper, M. (1974). *Bürokratik Yönetim Geleneği: Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyetinde Gelişmesi ve Niteliği*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi Yayınları.
- _____ (1979). Osmanlı-Türk Siyasal ve Özellikle Yönetimsel Hayatında Patrimonyalizm. *Demokrasi İçin Toplumcu Düşün*, (7), 109-126.
- _____ (2008). Sonuç. M. Heper, S. Sayarı (Ed.), *Türkiye'de Liderler ve Demokrasi*. Çev., Zuhal Bilgin, İstanbul: Kitap Yayınevi, 247-272.
- Iggers, G. G. (2003). *Yirminci Yüzyılda Tarihyazımı*, Çev., Gül Çağalı Güven, 2. Baskı, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İnalçık, H. (1994). Sultanizm Üzerine Yorumlar: Max Weber'in Osmanlı Siyasal Sistemi Tiplemesi. *Dünü ve Bugünüyle Toplum ve Ekonomi*, (7), 5-26.
- _____ (2005). *Şâir ve Patron: Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*. 2. Baskı, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Jenkins, P. (2007). *A History of the United States*. Third Editon, London: Palgrave Macmillan.
- Karataş, M. (2012). *Atatürkçü Düşünce ve Uygulamalarının Algılanması ve Yorumu (1938-1948)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keyder, Ç. (2004). *Memâlik-i Osmaniye'den Avrupa Birliği'ne*. 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Mardin, Ş. (2003). *Türkiye’de Toplum ve Siyaset*. 10. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öğün, S. S. (2014, 17 Şubat). Fantastik Bir Ülkede Yaşananlar. *Yeni Şafak*.
www.yenisafak.com.tr’den alınmıştır. Erişim Tarihi: 15.08.2014.
- Özel, O. (2009). *Dün Sancısı: Türkiye’de Geçmiş Algısı ve Akademik Tarihçilik*.
İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Öztuna, Y. (1987). *Dede Efendi*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- _____ (2006). *Tanzimât Paşaları: Âli ve Fuâd Paşalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Price, R. (2012). *Fransa’nın Kısa Tarihi*. Çev., Özkan Akpınar, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Quataert, D. (2009). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Madenciler ve Devlet : Zonguldak Kömür Havzası 1822-1920*. Çev., N.Ö.Gündoğan, A.Z.Gündoğan, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Rosenau, P. M. (1998). *Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri*. Çev., Tuncay Birkan, Ankara: Ark Yayınları.
- Sönmez, E. (2010). *Annales Okulu ve Türkiye’de Tarihyazımı*. 2. Baskı, Ankara: Tan Kitabevi Yayınları.
- Stanford, M. (2013). *Tarihin İncelenmesi İçin Bir Kılavuz*. Çev., Can Cemgil, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarihyazımı Üzerine Düşünmek*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Zürcher, E. J. (1995). *Milli Mücadelede İttihatçılık*. Çev., Nüzhet Salihoğlu, 2. Basım, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Extended Summary

The dominant chronological periodization of the history of Modern Turkey is commonly based on the power time of the leaders. Such paternal period conceptualization giving priority to “statesmen”, brings the following question to the mind: “Is there a patrimonial sub-conscious in Turkish historiography?” That’s because not only in the area of political history, such approach also observable in social, economical and military history studies of Republican period can be a custom inherited from Ottoman studies giving priority to excessive power of sultans or central political authorities with reference to Weber’s concept of patrimonialism. Hence Turkish historiography has a rich literature emphasizing “powerful state tradition”. Based on the above mentioned argument, paternal and monolithic past perception is questioned in this article which is occasionally visible in historiography of modern Turkey.

Any historian, who will analyze a long historical formation, periodizes the macro time in his area of examination according to “continuity” or “rupture” themes. Periodization of history enables the emergence of sub-chronological contexts which have meaningful integrities or characteristics in that macro chronology. Those contexts enable the historian, who has a modern historical understanding, a better analysis of the “change”, “speed of change” and “cause-effect relations of change” in his area of examination; such is the function of periodization. Each periodization attempt includes subjectivity to a certain extent. This is the outcome of method and epistemology which is used in the relation with reality. Thus, it can be asserted that period conceptualizations for the past are open to debate.

Periodizations or period conceptualizations in historiography of modern Turkey are generally done according to persons who have political power. It is possible to see that academic and popular literature of modern Turkish history has a periodization perception that focuses on “statesmen” such as presidents or prime ministers when it is looked at studies that were written under the titles of “Atatürk Period”, “İnönü Period” or “Menderes Period”. Although the modern times “citizen” turned to an actor of political life in Turkey and although a radical period of Republic put these actors to an egalitarian platform; it is thought-provoking that academic historiography still periodizes by referring to secular-democratic leaders. In this article, it is argued that historiography based on “powerful state tradition” might determine the periodization

based on “statesmen”. According to powerful state tradition literature, society was attempted to be controlled by the state during the Ottoman/Turkey history. Because of this reason, notables of the country were statesmen, not merchants like in the West. Since the stability of the patrimonial state requires a passive community rather than an organized participation to political system, social elements were excluded from the modernization process. Thus, society and class elements constituting the society did not come across with us as determining historical actors in the chronological matrixes of the history. Actors determinant in periodizations of the Ottoman/Turkish historiography were bureaucrats or politicians. Judging from this patrimonial view, Turkish democracy seems as a phenomenon that is shaped by political leaders with its both positive and negative sides. Transition to multi-party system, May 27 and September 12 *coup d’états* and *coup by memorandum* of March 12, could be examined as an outcome of the politics of political leaders rather than historical, political and economic dynamics. Even though political power was spread to the society (citizens) thoroughly together with the transition to democracy, continuing to periodization of the political history of the Republic by reference to prime ministers is not a secular historiography.

This periodization based on political leaders might have a relative place in political history studies. But, is the periodization like “Atatürk period” or “Menderes period” in economics, thoughts, military or social history studies a result of the monolithic time perception in Turkey historiography? We will try to examine this issue in this article with examples from aeronautics, labor, and economics histories. It is seen that, ruling period of political leaders and “continuity” or “rupture” points of aeronautics and economics histories do not overlap. Thus, periodizations do not overlap or are not symmetrical. Besides, this periodization manner stemming from the dominance of state centered historiography might legitimize the patriarchal power relation between the state and citizen at the present time. Such a historiography and history education would affect the citizenship perception of the society indirectly. It would weaken the development of civilian initiative and negatively affect the organization culture apart from the state authority.

Turkey’s long-established monarchy tradition and community culture might be an effect on the emergence of a historiography tradition based on powerful state emphasis for sure. But, reading of this monarchy tradition from a patrimonial view of

history might cause some Turkish historians to give an excessive role to statesmen. It seems that this excessive point of view for the statesmen which is especially seen in the Ottoman historiography also has influenced the Republic historiography. But, generally accepted periods of the history of the Republic should be reviewed and secularized as well as the rationalization of the legitimization of the political power based upon the nation. Modern history of Turkey needs a new and original period conceptualization with a connection and interchange of the different theory and concept sets of the social sciences and modern tendencies and schools of the historiography. Periods of the Turkish political history could be searched in the objects of the political society or in the meaningful outcomes of these objects' actions; and periods of the Turkish social history could be searched in the civilian society although its development is not enough in Turkey. Besides, a history education based on such an understanding would indirectly support the participatory political culture that Turkey needs.